

lis et communis : tamen, ut a Deo procedit sub illa præscientia est valde specialis, quia per eam unicuique datur auxilium illud, quod in illo futurum est efficax usque ad mortem : ergo signum est, in omnibus id provenire, ex dicto proposito voluntatis Dei. Unde inter homines nullus salvatur sine speciali perseverantiæ dono, ut late tradit Augustinus, lib. de Bono perseverantiæ, ut in cap. 1, id aperte supponit et declarat, et lib. de Corrept. et Gratia, c. 12 et 13, illud autem donum Deus sua voluntate providet sine merito nostro. Ergo, quamvis providentia Dei in quibusdam sit magis occulta quam in aliis, tamen voluntas eligens universalis fuit ad omnes, qui salvantur.

44. *Probatum hoc exemplo parvulorum qui sine merito præviso eliguntur.* — Huc spectat argumentum de parvulis, quo sæpe utitur Augustinus, de Gratia et libero Arbit., cap. 22 et 23, de Prædestin. Sanctorum, cap. 12 et de Bono persever., cap. 9, et Epist. 105 et 106. Nam videmus, stante eodem merito parentum, et eadem generali institutione baptismi, unum parvulum statim mori, alium, cui paratur baptismus, prius mori, quam illi possit applicari : alium conservari donec baptizetur. Hæc enim diversitas, nec respectu Dei potest esse a casu, aut omnino per accidens : nec in re tam alta et pertinente ad salutem hominum, potest esse ex sola generali providentiâ absque secreta ordinatione et electione eorum qui salvantur. Nam licet interdum nobis exterius illa diversa providentia non appareat, aliquando evidenter demonstratur, ut variis exemplis ostendi possit.

45. *Tertia ratio.* — Numerus electorum est futurus ex absoluta Dei intentione. — Terminus solet esse primum objectum propositum voluntati. — Deficient generationes, cum completus fuerit electorum numerus. — Ex quibus potest tertia ratio confici. In statu gloriæ totus salvandorum numerus futurus est ex directa et absoluta intentione divina : ergo necesse fuit, ut hanc haberet Deus ex se circa omnes, qui futuri erant cives in illo regno. Antecedens declarat optime Bernardus, serm. 78, in Cant., quia tota illa civitas electa est, ut esset una sponsa Christi, quæ postea per gratiam ita præparata est, sicut fuit electa : estque hoc consentaneum perfectioni illius regni, in quo nihil esse debet, nisi ex singulari præfinitione divina. Declaratur etiam a posteriori. Nam in unoquoque negotio, vel gubernatione, exitus rei declarat intentionem gubernantis et terminus ille, quo tandem consecuto, cessat sollici-

tudo et gubernatio, solet esse primum objectum propositum voluntati et intentioni talis gubernatoris, si prudenter se gerat. Videmus autem, totam Dei providentiam eo tendere, ut civitas illa in tali numero, pondere et mensura compleatur. Unde omnes theologi dicunt tunc rerum generationes esse finiendas et gubernationem Dei erga illas, quando numerus electorum fuerit completus : ergo signum est, absolutam DEI intentionem positam fuisse, non in his, vel illis tantum personis illius civitatis, sed in tota illa, ut complenda ex integro salvandorum numero.

46. *Responsio aliquorum voluntatem dandi ad gratiam congruam fuisse primam.* — *Impugnatur responsio.* — Quod tandem confirmo, quia si non fuit hæc voluntas prima, quam Deus habuit erga electos : inquiri, quænam illa sit? Respondent alii esse voluntatem dandi gratiam congruam his hominibus : et qui in illis opinionibus melius sentiunt, dicunt, hanc voluntatem discernere infallibiliter salvandos a non salvandis. Sed contra hoc, inquiri rursus, quid per gratiam congruam intelligant : vel enim loquuntur de sola gratia congrua ad primam sanctificationem, vel de congrua etiam ad conservationem gratiæ usque ad finem vitæ. Prior voluntas non satis est : nam illam habuit Deus circa multos reprobos, qui non tantum semel, sed etiam sæpe gratias congruas accipiunt, quibus vere justificantur pro aliquo tempore et perveniunt interdum ad multam sanctitatem : tandem vero non perseverant : ergo ex vi talis voluntatis non potest discerni prædestinatus a reprobo. Posterior autem voluntas imprimis sine causa separatur a voluntate gloriæ : quia velle alicui gratiam finalem, est velle illi ultimam salutem et vitam æternam. Et deinde etiam gratia finalis non comparatur sine cooperatione liberi arbitrii, erit ergo eadem difficultas in illa, quæ est in gloria, quæ difficultas si in una cessat, in altera etiam cessabit : ac proinde non est cur negetur intentio gloriæ, cum illa sit finis aliorum mediourum.

47. *Non omnes gratiæ dantur sine dispositione nostra.* — Dicunt aliqui, illam voluntatem fuisse de omnibus gravis prævenientibus, quas Deus prævidit fore ita congruas tali personæ, ut per eas in discursu vitæ infallibiliter sit consecutura gloriam, quæ gratiæ prævenientes, cum a solo Deo tribuantur, per solam ejus voluntatem præveniri possunt. Sed hoc imprimis solum est excogitatum ad fugiendam difficultatem sine fundamento auctoritatis, vel

rationis. Deinde cum omnia illa sint media, quæ non propter se, sed propter aliud amantur, si Deus habuit talem voluntatem, illa satis ostendit multo magis habuisse voluntatem efficacem dandi gloriam. Et præterea non vitatur difficultas, quia quamvis auxilia prævenientia incipiant a Deo, et quantum ad tactum cordis fiant in nobis, sine nobis, et sine libera cooperatione nostra, tamen non omnes istæ gratiæ dantur nobis sine aliqua dispositione, vel merito nostro : solumque in prima vocatione hoc est necessarium, quia ante illam nullum est in nobis principium meriti : tamen post illam jam potest homo, cum divino adiutorio respondere priori gratiæ, et per hoc aliquid aliud impetrare a Deo, vel se dispendere, aut mereri (saltem de congruo) aliam inspirationem, vel auxilium. Et quamvis Deus sapæ conferat uberiora auxilia prævenientia, non spectata dispositione hominis, etiam post primam vocationem : sæpius tamen non præbet illa nisi orantibus et petentibus, ex priori gratia ; ut nunc suppono ex materia de gratia, et infra agendo de effectibus aliquid dicam. Ergo illa voluntas dandi omnia auxilia prævenientia necessaria ad totam vitam, non mandatur executioni quoad plures effectus ejus, nisi media cooperatione liberi arbitrii : ergo eadem est ratio de illa, quæ est de voluntate dandi gloriam.

Satisfit rationibus dubitandi.

48. *Decretum Dei non est intrinsece necessarium ut homines salvari possint. Probatum hoc a posteriori.* — *Probatum a priori.* — Ad rationem ergo dubitandi in principio positam dicendum imprimis est, hoc propositum, seu decretum efficax Dei dandi gloriam, non esse per se et intrinsece, et (ut ita dicam) physice necessarium, ut homines vere possint vitam æternam consequi. Hoc enim a posteriori saltem convincit ratio ibi facta, quia alias non sic electi salvari absolute non possent : quia talis electio, nec datur, nec est in eorum potestate, cum sit ex solo arbitrio Dei, sine merito, vel dispositione libera hominis. Et ideo in illam maxime cadit illud : *Non est volentis, neque currentis, sed DEI miserantis.* A priori autem ratio est, quia illud decretum Dei, ut tale est, nec per se ipsum dat homini principia omnia necessaria ad bene operandum, sicut oportet ad vitam æternam consequendam : nec etiam per illud ut sic dicatur, vel offertur concursus necessarius ad tales actus : hæc autem

solum sunt necessaria, ut homo possit tales actus efficere et consequenter salvari. Assumptum patebit latius ex dicendis inferius, cap. 15, et multa de illo dixi, lib. 1, de Auxiliis, cap. 16, in fine. Nunc breviter declaratur, quia illa principia operandi et concursus, licet supernaturalia sint, dantur, vel offeruntur per decreta voluntatis divinæ, quæ ad tales effectus, vel dona et ad productionem, seu influxum eorum, ut ad proxima objecta terminantur. Electio autem ad gloriam non terminatur ad talia objecta immediate, ut per se constat : et ideo ex hac parte necessaria non est. Neque etiam per se supponitur tanquam adæquata ratio et omnino necessaria, tum quia potest sufficere effectus simplex, seu conditionalis, tum etiam, quia illa objecta habent in se, unde amari possint : Non est ergo ille actus absolute necessarius ex parte ipsorum effectuum.

49. *Decretum Dei erga electos est valde conveniens Deo, et necessarium ad dispositionem regni cælestis.* — Nihilominus negamus hunc actum esse superfluum, vel nulla ratione necessarium : est enim ex parte ipsius agentis, seu providentis Dei valde conveniens, vel etiam necessarius ad perfectum modum præparandi et disponendi omnia, quæ pertinent ad cæleste regnum, ut declaratum est. Sicut enim ad ambulandum ex parte ipsius effectus non est simpliciter necessaria intentio honesti finis, est tamen necessaria ex parte agentis a proposito, ut illum effectum convenienti modo efficiat ; ita in effectibus divinæ providentiæ, seu prædestinationis, non est necessarium simpliciter, quod ab hac, vel illa intentione Dei procedant, esse tamen potest conveniens, vel necessarium ex parte ipsius Dei, ad convenientem, vel perfectum operandi et intendendi modum.

50. *Solvuntur alia argumenta.* — *Actui libero Dei non est necessaria mutatio physica in creatura, sed satis esse potest mutatio objectiva.* — Unde facile solvuntur reliqua argumenta, quæ ibi insinuantur. Unum est, quia hæc doctrina non est revelata. Ad quod respondemus, non esse quidem ita expresse revelatam, sicut a nobis exposita est, et ideo non dicimus esse de fide : colligitur tamen ex revelatis, multumque in sacra Scriptura insinuat, ut expositum est. Aliud argumentum erat, quia hic actus non colligitur ex effectibus. Quod etiam negamus, nam ex modo providentiæ Dei erga prædestinatos, potest hic actus satis probabiliter colligi. Aliud erat, quia in Deo datur voluntas executiva, per quam intelligitur glo-

rificare hominem. Dicimus autem per hanc non excludi priorem voluntatem, per modum intentionis, quia isti duo ordines, intentionis et executionis, etiam in divina voluntate sunt ratione distinguendi, ut infra declarabo. Aliud denique erat, videri hunc actum esse impossibilem, quia per illum nulla sit mutatio in creatura. Quæ objectio de quacumque intentione Dei libera, etiamsi conditionata sit, vel simplex affectus, fieri potest. Dico ergo non oportere, ut per omnem actum liberum Dei fiat mutatio aliqua physica in objecto ejus, præsertim immediate, per talem actum. Sed satis esse potest mutatio quælibet objectiva: hæc enim ad novam relationem rationis sufficit. Hæc autem in præsentia est, quod ex vi talis propositi Dei, effectus sic definitus est infallibiliter futurus. Et Deus ipse ex vi talis actus, determinatus immobiliter manet ad faciendum, ut sit talis effectus: Unde radicaliter (ut sic dicam) talis actus facit mutationem in creatura, et eam efficaciter ordinat in finem suum: quare nec impossibilis est, nec supervacaneus, sed perfectioni divinæ providentiæ maxime consentaneus.

CAPUT IX.

NON SOLUM CIRCA HOMINES, SED ETIAM CIRCA ANGELOS SANCTOS, HABUISSE DEUM PROPOSITUM ABSOLUTUM SALVANDI ILLOS ANTE OMNEM ALIUM VOLUNTATIS ACTUM.

1. *Quomodo Deus juxta hos auctores se habuerit circa gratiam et gloriam angelorum.* — Qui negant hoc propositum erga homines, a fortiori negant illud circa angelos. Nonnulli vero etiam si in omnibus, vel quibusdam hominibus illud admittant: in angelis absolute negant. Quod sentiunt Ochamus, Gabriel et Catherinus, superiori capite citato, pro tertia opinione. Dicunt enim Deum ex se generaliter, et (ut sic dicam) uniformiter, difformiter omnibus angelis gloriam voluisse, voluntate antecedente, simplici tantum seu conditionata, eisque efficaci voluntate præparasse gratiam sanctificantem pro aliquo instanti, nimirum ipsiusmet creationis eorum, non quidem omnibus æqualem, sed cum certa proportionem, quæ sibi placuit, juxta infinitas rationes suæ sapientiæ. Et similiter omnibus obtulisse auxilia sufficientia ad perseverandum in gratia recepta, et ad crescendo in illa per propria merita cum eadem proportionem. Dare autem gloriam nulli eorum voluisse definita volun-

tate, donec aliquorum perseverantiam viderit, sicut nec aliquem angelorum voluit ab illo regno beatitudinis excludere, donec aliquorum lapsum et pertinaciam præcognovit.

2. *Fundamentum hujus sententiæ ex Augustino angelos cum prima gratia absque speciali perseverantiæ dono potuisse perseverare? homines non posse ex Augustino colligunt isti. Angeli perseverantia in unico actu consistit.* — Discrimen hoc inter homines et angelos fundari aliquo modo potest in Augustino, lib. de Corrept. et Grat., cap. 10, 11 et 12, ubi, inter alia, differentiam constituit inter homines et angelos: angeli, recepta prima gratia, potuerunt in illa perseverare et nunquam peccare per suum liberum arbitrium, absque speciali perseverantiæ dono: homines vero de facto non salvantur sine speciali dono perseverantiæ. Cujus discriminis ratio est facilis, quia in angelis perseverantia in solo uno actu perfecte deliberato obedientiæ, seu conversionis in Deum consistit; illo enim habito in secundo conditione naturæ suæ, vel abjuncta lege Dei tali naturæ consentanea, nimirum, ut per talem actum via et meritum bonorum consummetur, et statim in tertio instanti præmium beatitudinis accipiant. Ita sit, ut ad perseverandum nulla speciali gratia indigeant, quia ad semel deliberandum perfecte, prima gratia, cum communi auxilio et concursu ipsi gratiæ debito sufficit. At perseverantia hominis diuturna est et multum temporis, et plures actus bonos, seu multorum præceptorum observantiam requirit: et (quod caput est) homo inter varias tentationes, maximasque difficultates versatur: et ideo majori et specialiori gratia indiget ad perseverandum, quam angelus. Imo addit Augustinus, angelum solum indigere *adjutorio, quo perseverare possit, vel quo perseveret, si velit*; hominem vero *indigere adjutorio quo perseveret*, absolute et simpliciter: unde indicat, tale esse hoc adjutorium hominis, ut non pendeat ab illa conditione, *si velit*, sed potius eam faciat infallibiliter impleri. Ex hac ergo differentia intelligitur alia, quam citata opinio intendit, nimirum DEUM voluisse efficaciter salutem hominum salvandorum ex se, et ante præscientiam absolutam futurorum, quandoquidem ex vi talis voluntatis perseverantiam infallibilem eis præparavit: circa angelos vero etiam sanctos non habuisse talem voluntatem, quia non præparavit eis talem perseverantiam, sed solum sub

ea conditione, *si vellent*, ergo sub eadem tantum voluit illis gloriam et non absolute. Nam qualitas mediorum ostendit, qualis præfuerit voluntas erga finem, ut in præcedenti capite satis declaratum est.

3. *Homines salvandos in statu innocentie eodem modo prædestinandos esse, atque angelos juxta hanc sententiam.* — *In statu innocentie sine speciali perseverantiæ dono potuissent homines perseverare.* — Ex quo fundamento dicendum est consequenter, eandem differentiam constituendam esse in homines, qui salvarentur durante statu innocentie, et eos qui in natura lapsa salvantur. Nam si homo non peccasset, non fieret discretio, seu electio salvandorum hominum ex proposito efficaci DEI mere gratuito, et antecedente præscientiam absolutam futurorum: sed ex libera perseverantia in gratia recepta, quæ omnibus hominibus esset communis et quasi naturalis, id est, cum ipsa natura, per ordinariam propagationem communicata. Nam quod perseverandi modum, eandem differentiam constituit Augustinus, citato loco, inter naturam hominis lapsam et integram, quæ fuit de facto inter homines et angelos. Quia licet hominum via, etiam in statu innocentie, futura esset diuturnior, quam fuit angelica, et ideo etiam perseverantia per aliquod tempus et per observantiam plurium præceptorum consummanda esset: in quo esset major difficultas quam in angelis: nihilominus in illo statu non fuissent peculiæ difficultates perseverandi, quæ in homine lapsa inveniuntur: et ex originali culpa et pugna carnis, et spiritus, ortæ sunt. Ac propterea, si Adam non peccasset, possent homines eo modo perseverare per liberum arbitrium, sicut perseverarunt sancti angeli, id est, sine illo speciali dono, quo nunc perseverantia ipsa infallibiliter donatur. Ac proinde in illo statu non magis esset illa præelectio salvandorum, quam fuit in angelis. Et fortasse ob hanc causam tenent multi et putant esse sententiam Augustini, Deum non habuisse illud propositum efficax salvandi aliquos homines in particulari, priusquam lapsum primi hominis præviderit, de quo dicam sequenti capite.

4. *Quorundam opinio.* — Non deest autem inter scriptores theologos, qui censeat probabile, huic sententiæ esse adhibendam limitationem, ita ut etiam in hoc negotio constituitur discriminem inter ipsos angelos sanctos, et beatos. Nam quosdam angelos (inquiunt) elegerit Deum ad beatitudinem, proposito illo effi-

caci, mere gratuito, et antevertebat omnem præscientiam absolutam futurorum, reliquos vero omnes sola voluntate conditionata ad gloriam ordinasse; non tamen omnes illos damnatos esse, sed plures perseveraturos fuisse præscitos, et ideo etiam illos voluisse Deum efficaciter beatificare. Rationem, aut conjecturam nullam pro se afferunt, qui sic opinantur, potest autem nonnulla videri: ne existimetur angelica natura minori providentia, aut efficacitate ad beatitudinem ordinata, quam humana. Vel certe, ne tota natura angelica exponeretur periculo ruinæ, sicut tota natura humana in primo homine exposita fuit, quod in angelis fuisset multo gravius incommodum: quia non erant redimendi, sicut homines, nec erat reparatio lapsorum ita consentanea naturæ illorum, sicut in hominibus invenitur.

5. *Rejicitur discriminem electionis inter angelos.* — *Angeli licet inæquales sint in perfectione naturæ et gratiæ, sunt tamen æquales in modo operandi.* — Ut autem ab hac posteriori sententia incipiamus, discriminem hoc inter sanctos angelos admittendum non est. A nullo enim antiquo auctore (quod ego sciam) est traditum, nec in Scriptura, aut Patribus fundamentum habet, nec ego video rationem, aut conjecturam satis probabilem, in qua nitatur. Quia licet angeli sint inæquales in perfectione naturæ, et ideo fuerint etiam creati inæquales in perfectione gratiæ, quoad gradum ejus: tamen in modo operandi, merendi, et perseverandi habent quamdam æqualitatem, seu uniformitatem. Ergo ex parte eorum nulla potest reddi ratio talis discriminis: quia ex sola diversitate in perfectione naturæ sumi non potest, ut per se notum est: alias omnes sic electi essent ex seraphinis, verbi gratia, vel si ponantur esse ex diversis ordinibus, essent supremi singulorum ordinum. Hoc autem dici non potest, tum quia fortasse perfectissimus omnium angelorum, non solum non fuit sic electus, sed potius est damnatus: tum etiam quia electio ad gloriam non fit secundum perfectionem naturæ. Debuisset ergo illa diversitas sumi ex modo operandi, at in hoc nulla invenitur. Et ita Augustinus in doctrina relata de modo perseverandi angelorum generatim, et eodem modo de omnibus loquitur. Nec vero ex parte Dei assignari potest ratio illius discriminis, quia non potuit Deus eodem modo omnes ordinare ad regnum cælorum.

Effugium. — *Occurritur.* — *Diluantur rationes.* — Dices, pro sola voluntate sua potuisse illud discriminem efficere. Respondeo, esto ita